

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ
У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ**

problemy vyznachennia [Detective story: to the problem of definition]. Scientific notes of the National University Ostroh Academy. Series Philological: a collection of scientific works / compilers: I.V. Kovalchuk, L.M. Kotsyuk, S.V. Novoseletsk. Ostroh, Vol. 58, pp.128–130. [in Ukrainian].

9. Capenko, L.V. (2016). Typolohichna dyferentsiatsiia riznovydiv anhlomovnoi detektyvnoi rozpovidi [Typological differentiation of varieties of English-language detective story]. *Scientific Bulletin of*

Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko. Series: "Philological Sciences" (linguistics): a collection of scientific papers. Drohobych, Volume 2, No. 5. pp. 153–156. [in Ukrainian].

10. Chesterton, G.K. (1990). Kak sdelat detektiv [How to make a detective]. Moscow, pp. 255–256. [in Russian].

11. Shpak, I.V. Skandinavskij NOIR HERO detektivnogo romana [Scandinavian NOIR HERO detective novel]. Available at: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/literature/article/view/1168> [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 06.01.2021

УДК 378.147.7.071.2

DOI:

**Юрій Сіка, аспірант кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"**

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ
У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ**

У статті розглянуто педагогічні умови, що визначають, специфіку і організацію педагогічного освітнього процесу диригентсько-хорової культури студентів педагогічних ЗВО. Уточнено поняття "педагогічні умови". Проаналізовано сучасні праці щодо визначення педагогічних умов майбутніх учителів музичного мистецтва. Наведено характеристики визначених умов навчального процесу диригентсько-хорової культури майбутніх фахівців, які підвищують рівень навчального процесу з формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО.

Ключові слова: педагогічні умови; диригентсько-хорова культура; музичне мистецтво; майбутні фахівці; педагогічні вузи.

Лит. 6.

**Yuriy Sika, Postgraduate Student of the Art Disciplines and Teaching Methods Department,
State Institution of Higher Education "Pereyaslav-Khmelnitsky
Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University"**

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF CONDUCTOR AND CHOIR
CULTURE IN THE PROCESS OF TRAINING STUDENTS OF PEDAGOGICAL HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS**

The article considers the pedagogical conditions that determine the specifics and organization of the pedagogical educational process of conducting and choral culture of students of pedagogical universities. Analyzing the scientific works of researchers clarified the meaning of "pedagogical conditions", which is the circumstances associated with the organization of the educational process in higher education, aimed at the formation of professional knowledge, skills and abilities, the development of their worldview culture.

In this regard, a set of pedagogical conditions that increase the level of formation of conducting and choral culture in the process of training students of pedagogical universities:

1) ensuring awareness of the importance of forming conducting and choral culture and readiness to implement it in the future profession of students of pedagogical universities, characterizing a positive attitude to profession, which depends on the formation of motives, the internal need for the development of musical competencies; 2) actualization of interdisciplinary integration and its program-methodical support in the formation of conducting and choral culture in the process of training students of pedagogical universities, which provides for the content of certain disciplines and creating educational process of educational potential through the use of pedagogical principles, organizational forms and methods; 3) purposeful application in the educational process of a set of modern technological and information and communication tools, which characterizes the leading role of information and communication, media tools of modern conducting and choral training; 4) ensuring the students' awareness of the need for reflective and evaluative activities in the process of preparation for the formation of conducting and choral culture, which provides the ability to provide self-control and evaluation of the formation of conducting and choral culture of students of pedagogical universities.

Thus, the consistent implementation of certain pedagogical conditions is designed to ensure the optimization

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ

of the educational process for the formation of conducting and choral culture in the process of training students of pedagogical universities.

Keywords: *pedagogical conditions; conducting and choral culture; musical art; future specialists; pedagogical universities.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі наше суспільство формує нові вимоги до підготовки майбутнього учителя як особистості й професіонала. Історіографія розвитку вищої педагогічної освіти доводить, що головною метою означеного процесу є вдосконалення культурного аспекту майбутніх фахівців музичного мистецтва. Одним з ефективних засобів формування диригентсько-хорової культури студентів педагогічних ЗВО є навчання хоровому співу, який втілює в собі загальнолюдські цінності, має яскраво виражену естетичну спрямованість, дає майбутнім фахівцям знання історії і традицій культури своєї країни.

Встановлено, що національна культура, її традиції є основним джерелом становлення особистості. Прагнення охопити напрями всесвітньої мистецької цивілізації без міцної опори на традиції національної художньої культури містять у собі небезпеку поверховості у сприйманні й творенні художніх образів музичних творів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема культури особистості у філософському аспекті розглядалися у працях В. Андрущенко, І. Беха, О. Бондаревської, І. Зязуна, В. Лугового та ін.; до питань системи педагогічних умов музично-освітнього процесу зверталися фахівці в галузі музичної педагогіки: А. Болгарський, Н. Гуральник, Р. Гуревич, О. Єременко, Л. Коваль, А. Козир, В. Лабунець, О. Михайліченко, Г. Падалка, В. Орлов, О. Олексюк, О. Ростовський, О. Рудницька, С. Сисоєва, Т. Танько, В. Шульгіна, Д. Юник та ін. Однак педагогічні умови забезпечення процесу формування диригентсько-хорової культури у студентів педагогічних ЗВО розроблені недостатньо. Одна з причин такого стану справ, на наш погляд, криється у використанні недостатньо ефективних методик вокально-хорового навчання, що не враховують музикальні здібності та психофізіологічні особливості майбутніх фахівців, не відповідають основним вимогам.

Отже, метою даної статті є визначення педагогічних умов формування диригентсько-хорової культури студентів педагогічних ЗВО в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, доходимо розуміння, що педагогічними умовами є взаємопов'язаний комплекс заходів у будь-якому освітньому процесі. Так, у тлумачному словнику

української мови зазначається, що умова – це “необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь” [4, 632].

Підкреслимо, що зміст поняття “педагогічні умови”, складають обставини, пов'язані з організацією освітнього процесу у закладі вищої освіти, з тим зовнішнім освітнім середовищем, у якому відбувається пізнавальна, навчальна, науково-дослідницька і виховна діяльність студентів, спрямована на формування в них насамперед професійних знань, умінь і навичок, розвиток їх світоглядної культури, професійної компетентності тощо [6, 90–92].

Підтримуємо думку науковця О. Рудницької, що основні педагогічні умови передбачають певні вимоги, а саме:

- вибір змісту навчального матеріалу;
- організація педагогічного процесу;
- необхідність врахування психологічних механізмів засвоєння знань і способів діяльності [5].

Під час визначення педагогічних умов означеної проблеми ми вважаємо за доцільне виконання певних завдань в освітньому процесі з формування диригентсько-хорової культури, а саме: 1) спиратися на залучення класичного та інноваційного методичного супроводу;

2) використовувати традиційний і сучасний репертуар диригентсько-хорових творів.

З огляду на вищезазначене ефективний процес формування диригентсько-хорової культури майбутніх фахівців музичного мистецтва передбачає навчальне середовище, яке функціонує у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО. З цього приводу дослідник Ю. Биков стверджує, що зміст узагальненого навчального середовища складається з природних інтелектуальних складових (учасників освітнього процесу) і штучних складових (засобів освітнього процесу) [2, 59]. Тому створення навчального середовища у диригентсько-хоровому освітньому процесі майбутніх фахівців музичного мистецтва в умовах педагогічних ЗВО передбачає отримання наступних складових.

До природних інтелектуальних складових належать учасники, які сприяють успішності навчального диригентсько-хорового процесу:

- студенти як суб'єкти освітнього процесу в умовах педагогічних ЗВО;
- професорсько-викладацький склад, як

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ

суб'єкти диригентсько-хорового освітнього процесу в умовах педагогічних ЗВО, що забезпечує викладання дисциплін “Хорове диригування”, “Хоровий клас”, “Хорознавство”, “Методика музичного виховання”, “Виробнича педагогічна практика з музичного мистецтва”, “Постановка голосу”;

- концертмейстерський склад, що забезпечує освітній процес з дисциплін “Хорового диригування”, “Хорового класу”, “Постановки голосу”;

- допоміжний лаборантський склад, який забезпечує навчальний процес використовувати різні технічні засоби.

До штучних складових (засобів освітнього процесу), що беруть участь у формуванні диригентсько-хорової культури в процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО належать:

- підручники, навчально-методичні посібники;
- типові та робочі навчальні програми;
- музичні інструменти;
- інформаційно-комунікаційні і медійні засоби навчання.

Доведено, що ефективність формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО залежить від створення такого освітнього процесу, який цілеспрямовано сприяє та забезпечує накопиченню знань, умінь та навичок.

Комплекс педагогічних умов формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО ми визначили, виходячи з позицій компетентнісного підходу, який передбачає формування в майбутніх учителів музичного мистецтва предметних компетенцій [1, 72–79]. В освітньому процесі студент здобуває компетенції майбутнього фахівця музичного мистецтва, на основі набуття практичних знань, умінь та навичок. Такий досвід студент отримує винятково під час практичної диригентсько-хорової діяльності, яка передбачає застосування певної репертуарної політики. Підкреслимо, що включення до репертуарного плану зразків українського та світового диригентсько-хорового мистецтва впливає на формування компонентів диригентсько-хорової культури, забезпечує гармонізацію й інтегрування навчального процесу.

З огляду на вищезазначене можемо стверджувати, що формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО забезпечує комплекс педагогічних умов, а саме:

- забезпечення усвідомленості вагомості формування диригентсько-хорової культури і

готовність до реалізації її у майбутньої професії студентів педагогічних ЗВО.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що ефективність формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО насамперед залежить від їх усвідомленого позитивного ставлення до своєї професії, від сформованості у них мотивів, внутрішньої потреби в розвитку музичних компетентностей. Сучасні психологи зазначають, що саме процеси мотивації виконують функцію спонукання суб'єкта до творчої діяльності. Тобто освітній процес започатковується розкриттям об'єктивної значущості в суб'єктивному, що формується, і якщо при цьому в суб'єкта відбувається трансформація об'єктивної значущості в суб'єктивному, у нього виникає готовність до включення дії, яка підлягає формуванню у значущу для нього діяльність.

Загальновідомо, що студентам властиві психологічні особливості та специфічні потреби в набутті нових знань, умінь, навичок. Вважаючи те, що усвідомлене ставлення до професійної підготовленості повинно проходити через той навчальний матеріал, інформаційний зміст якого відповідає потребам, інтересам, прагненням особистості, потрібно враховувати особливості студентського віку у процесі розроблення навчальних планів, змісту лекцій, семінарів і практичних навчальних дисциплін, що забезпечують підготовку студента педагогічних ЗВО. Вважаємо, що це є найповнішим утіленням у меті, змісті, формах, методах, навчання в умовах педагогічних ЗВО принципів гуманізації диригентсько-хорової культури, яка за своєю суттю означає визнання студента носіями суб'єктивного досвіду, у контексті якого він сприймає будь-які навчальні і виховні впливи.

Фахова підготовка студентів в умовах педагогічних ЗВО передбачає залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до активної професійної діяльності. Реалізація цієї умови є надзвичайно ефективною у виконанні певних завдань:

- 1) організація спеціальної форми навчання;
- 2) активізація диригентсько-хорових занять, спрямованих на професійну діяльність.

- Актуалізація міждисциплінарної інтеграції та її програмно-методичного супроводу у формуванні диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО.

Ми вважаємо, що реалізація цієї педагогічної умови сприяє системності освітнього процесу з формування диригентсько-хорової культури у

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ

процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО. Міждисциплінарну інтеграцію освітнього процесу ми розглядаємо як взаємопроникнення змісту різних навчальних дисциплін і створення єдиного освітнього потенціалу шляхом використання педагогічних принципів, організаційних форм і методичного супроводу. Відсутність та недостатність глибини міждисциплінарної інтеграції часто приводять до дублювання окремих питань у різних науках в умовах дефіциту навчального часу, до недостатнього засвоєння студентами низки тем з дисципліни, знань, навичок та вмінь які є обов'язковими. Навчально-методичний супровід розуміємо як впровадження до освітнього процесу різноманітних форм, методів і прийомів майбутніх фахівців музичного мистецтва: аналіз конкретних ситуацій, із постановкою проблемних питань, диспути, круглі столи, мозковий штурм, рольові ігри, тренінги, метод проекту та ін. З цією метою майбутні учителя музики були заохочені до професійної діяльності під час проходження ними педагогічної практики у школі, де вони реалізовували набуті знання, навички і вміння в безпосередній роботі зі школярами.

- Застосування в освітньому процесі цілеспрямованого комплексу інформаційно-комунікаційних засобів і сучасних технологій.

У результаті наших спостережень за диригентсько-хоровим освітнім процесом переконалися у необхідності використання інформаційно-комунікаційних засобів і сучасних технологій, які підвищують рівень пізнавальної активності і самостійності студентів, формують готовність до диригентсько-хорової діяльності, поширюють музичні здібності. У зв'язку з цим, слід зупинитися на провідній ролі інформаційно-комунікаційних, медійних засобів сучасного диригентсько-хорового навчання [3].

Доцільно зауважити, що систематичне залучення інформаційно-комунікаційних, медійних засобів впливає на:

1) поширення простору навчального середовища на основі постійного оновлення й необмеженості інформації у формуванні диригентсько-хорової культури;

2) збільшення доступності навчального матеріалу для всіх учасників цього процесу;

3) аналізування, оцінювання й самооцінювання результатів формування диригентсько-хорової культури, збережених на електронних носіях;

4) можливість індивідуалізованого отримання й споживання навчальної інформації.

- Усвідомлення студентами необхідності забезпечення рефлексивно-оцінної діяльності у

процесі підготовки до формування диригентсько-хорової культури.

Необхідність застосування наступної педагогічної умови зумовлюється специфікою професії учителя музичного мистецтва, що полягає у підготовці учнів до життя в багатоманітному й полікультурному середовищі. У цьому зв'язку необхідне розуміння майбутніми фахівцями високої відповідальності за готовність забезпечити процес самоконтролю і оцінювання сформованості професійних знань, вмінь та навичок. Рефлексивна-оцінна діяльність студентів педагогічних ЗВО передбачає оцінки власного рівня диригентсько-хорової культури, усвідомлення відповідальності за майбутню професійну діяльність, сприйняття стратегій щодо підвищення власних методичних досягнень.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. Узагальнюючи вищевикладене, можемо констатувати, що послідовна реалізація визначених педагогічних умов передбачає оптимізацію освітнього процесу з формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО. Визначені педагогічні умови диригентсько-хорової культури студентів педагогічних ЗВО дає можливість для виконання різноманітних завдань і забезпечує повноцінний розвиток мотивації, емоційності до майбутньої професії, широкого кола творчих і музичних здібностей студентів. Такий комплекс педагогічних умов студентів педагогічних ЗВО може підготувати підґрунтя у формуванні диригентсько-хорової культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Перспективою подальшого розгортання досліджуваної проблеми є розробка методичного супроводу формування диригентсько-хорової культури у процесі підготовки студентів педагогічних ЗВО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. О., Бондаренко О. С. Компетентнісний підхід як засіб управління якістю освіти. *Науково-методичні підходи до викладання управлінських дисциплін в контексті вимог ринку праці: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, 11–12. 04. 2013 : у 2 т. Дніпропетровськ, 2013. Т.2, С. 72–79.

2. Биков В. Навчальне середовище сучасних педагогічних систем. Професійна освіта: педагогіка і психологія. За ред.: І. Зазюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. Українопольський журнал. Вид. IV. Видавництво: Вищої Педагогічної Школи у Ченстохові. Ченстохова, 2004. С. 59–79.

3. Горемичкін А. Введення у комп'ютерну педагогіку : навч. посіб. з основ комп'ютерної дидактики. Мелітополь: ТОВ "Видавничий будинок ММд", 2008. 267 с.

4. Новий тлумачний словник української мови: у 4 томах. Київ: Аконіт, 1999. Т. 2. 910 с.

5. Рудницька О. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 248 с.

6. Тверезовська Н, Філіппова Л. Сутність та зміст поняття "педагогічні умови". Київ: Нова пед. думка. 2009. №3. С. 90 – 92.

REFERENCES

1. Bondarenko, O. & Bondarenko, O. (2013). Kompetentnisnyu pidkhid yak zasib upravlinnya yakisty osvity [Competence approach as a means of managing the quality of education]. *Naukovo-metodychni pidkhody do vykladannya upravlinskykh dystsyplin v konteksti vumoh rynku pratsi. Materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., 11–12.04.2013.* – Scientific and methodological approaches to the teaching of management disciplines in the context of labor market requirements. Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. 11–12. 04.2013. Vol.2, (pp. 72–79). Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].

2. Bykov, V. (2004). Navchalne seredovyshche suchasnykh pedahohichnykh system [Learning environment of modern pedagogical systems]. *Vocational education: pedagogy and psychology.* (Eds.). I. Zazyun, N. Nychkalo, T. Levovytsky, I. Vilsh. Ukrainian-Polish magazine. Vol. IV. Publisher: Higher Pedagogical School in Czestochowa. Czestochowa, pp. 59–79. [in Ukrainian].

3. Goremichkin, A. (2008). Vvedennya u kompyuternu pedahohiku : navch. posib. z osnov kompyuternoyi dydaktyky [Introduction to computer pedagogy: textbook. way. from the basics of computer didactics]. Melitopol, 267p. [in Ukrainian].

4. Novyy tлумachnyy slovnyk ukraiynskoyi movy: u 4 tomakh (1999). [New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes]. Kyiv, Vol. 2. 910 p. [in Ukrainian].

5. Rudnytska, O. (1998). Muzyka i kultura osobystosti: problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity: navch. posib. [Music and culture of personality: problems of modern teacher education]. Kyiv, 248p. [in Ukrainian].

6. Tverezovska, N. & Filippova, L. (2009). Sutnist ta zmist ponyattya "pedahohichni umovy" [The essence and content of the concept of "pedagogical conditions"]. Kyiv, No. 3. pp. 90 – 92. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.01.2021

"Немає нічого вищого і прекраснішого, ніж давати щастя багатьом людям".

*Людвіг ван Бетховен
німецький композитор і піаніст*

"Швір мистецтва – це куточок всесвіту, побачений крізь призму певного темпераменту".

*Еміль Золя
французький письменник*

"Молода людина повинна шукати ту єдину іскру індивідуальності, яка відрізняє її від інших людей, і розпалювати її всіма силами... Не давайте іскрі згаснути".

*Тенрі Форд
американський конструктор*

"Нескінченне прагнення бути кращим є обов'язком людини. Це вже саме по собі є винагородою. Все інше в руках Божих".

*Махатма Ганді
індійський державний і політичний діяч*

